

Catalog de expoziție

ORAȘUL ȘI ACADEMIA

COLEGIUL MAJOR IEZUIT DIN CLUJ - *ACADEMIA CLAUDIOPOLITANA*

PRIMA INSTITUȚIE DE ÎNVĂȚĂMÂNT SUPERIOR, CU STATUT UNIVERSITAR, DIN ROMÂNIA
DE LA ÎNTEMEIEREA DIN 1581 LA RE-INAUGURAREA DIN 1698

Presa Universitară Clujeană
2020

Cuprins:

Daniel David: UBB - Începuturile, evoluția și prezentul: Tradiție și excelență!	5-6
Martin Kromer: Elogiu marelui Ștefan Báthory (1589)	7
Orașul Cluj la sfârșitul secolului al XVI-lea	8-9
Instituții bisericesti medievale din Cluj	10-11
Întemeierea Colegiului Major Iezuit din Cluj	12-13
Întemeierea Academiei Claudiopolitane	14-15
Seminarul Pontifical și Regal din Cluj	16-17
Ordinul Iezuit	18-19
Structura învățământului în instituțiile Ordinului Iezuit	19
Dascăli și discipoli. Mari personalități ale Academiei Claudiopolitane	20-21
Școala iezuită din Cluj-Mănăstur în secolul al XVII-lea	22-23
Refundarea Academiei Claudiopolitane în 1698	24-25
Biblioteca Colegiului Major Iezuit din Cluj	26-27
Bibliografie selectivă	29-30

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Orașul și Academia : Colegiul Major Iezuit din Cluj - Academia
Claudiopolitană - prima instituție de învățământ superior, cu statut
universitar din România de la întemeierea din 1581 la re-
inaugurarea din 1698 : catalog de expoziție. - Cluj-Napoca :
Presa universitară clujeană, 2020
Conține bibliografie
ISBN 978-606-37-0895-4

Catalog de expoziție

ORAȘUL ȘI ACADEMIA

COLEGIUL MAJOR IEZUIT DIN CLUJ - *ACADEMIA CLAUDIOPOLITANA*
PRIMA INSTITUȚIE DE ÎNVĂȚĂMÂNT SUPERIOR, CU STATUT UNIVERSITAR, DIN ROMÂNIA
DE LA ÎNTEMEIEREA DIN 1581 LA RE-INAUGURAREA DIN 1698

Presa Universitară Clujeană
2020

**Expoziție realizată de colectivul Muzeului de Istorie al Universității Babeș-Bolyai.
Locul expoziției: Turnul Croitorilor, Cluj-Napoca.
Curatorul expoziției: dr. Lukács József
Texte și selecția ilustrațiilor: dr. Lukács József
Referenți științifici: Conf. univ. dr. Ana Sima; CS II dr. Ana-Maria Stan
Tehnoredactare: Fabiola Pop și Cristiana Kiraly-Nagy
Corectura: Oana Habor, Ana-Maria Stan, Teodora Mihalache**

Editura Presa Universitară Clujeană
ISBN: 978-606-37-0895-4

Imaginile aflate pe copertă:

Coperta 1: Stema orașului Cluj Biserica Sfântul Mihail, ancadramentul ușii sacristiei, începutul secolului al XVI-lea.

Foto: **Levente Várdai**

Simbolul Ordinului Iezuit

Album Sodalitatis Natae Reginae Angelorum Autoritate Apostolica Kolos Monostorini in Residentia Societatis Jesu erectae, 1641, Arhiva Arhidiecezană Romano-Catolică de Alba Iulia, Fond VI.

Coperta 4: Poarta Seminarului „Sfântul Iosif” al Colegiului Iezuit din Cluj, ridicat începând cu anul 1725. Inscripția „Seminarium Bathor. Apor. S. Josephi” amintește întemeietorii Ștefan Báthory și Ștefan Apor.

Foto: **Cristian Muntean**

UBB - Începuturile, evoluția și prezentul:

Tradiție și Excelență

Tradiția academică a Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca (UBB) este cea mai veche din țară, începând în anul 1581, în forma Academiei Claudiopolitane, instituție cu statut universitar, având dreptul acordat de actul regal al lui Ștefan Báthory, principele Transilvaniei și Regele Uniunii Polono-Lituaniene, să confere titlurile universitare de *baccalaureus*, *magister* și *doctor*. *Academia Claudiopolitana* era gândită într-o structură cu două facultăți - filosofie și teologie - cu predare în limba latină, organizate în formula ulterior descrisă în *Ratio Studiorum*, și a funcționat cu mici intermitențe până în 1606. Aceasta este perioadă pe care o marcăm prin prezenta expoziție, perioadă care a inițiat dezvoltările academice viitoare, până la forma actuală a UBB!

Într-adevăr, Academia a fost reînființată în 1698, evoluând apoi până în 1786 într-o universitate comprehensivă, cu patru facultăți (Filosofie, Teologie, Drept și Medicină), cu predare în limbile latină și germană, numită, în faza de maximă dezvoltare,

Caesareo-Regia Universitas Claudiopolitana (la începutul acestei perioade era numită *Regia-Principali Academia/Universitas Claudiopolitana sau Pontificio-Regia Academia Claudiopolitana*).

După 1786 rămâne, până în 1848, o instituție de învățământ superior, având specializări de filosofie/drept/medicină, dar fără statut de universitate, care era definit în acea vreme prin dreptul de a conferi titlul de doctor și de prezența tuturor celor patru facultăți (Filosofie, Teologie, Drept și Medicină).

Biserica Colegiului Major Iezuit din Cluj și clădirea în care se presupune că au funcționat Gimnaziul, Seminarul Pontifical și Regal și Academia Claudiopolitana.

După 1848 se vor dezvolta din aceasta două instituții de învățământ superior: Institutul Medico-Chirurgical și Academia Regală de Drept (reînființată în 1863).

Aceste două instituții de învățământ superior vor fi incluse în noua universitate maghiară din Cluj, numită ulterior Universitatea Franz Josef (cu predare în limba maghiară).

Universitatea Franz Josef va fi transformată în 1919 în Universitatea Românească din Cluj, numită ulterior Universitatea Regele Ferdinand I (cu predare în limba română).

După 1945, din universitatea românească se va forma Universitatea Victor Babeș, iar din cea maghiară - Universitatea Bolyai, care vor fi reunite în 1959 în ceea ce numim astăzi Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca (UBB).

UBB este singurul succesori legal al Universității Regele Ferdinand I și astfel al acestei tradiții academice de excepție.

Această istorie este reflectată și în caracterul multicultural al UBB, fiind singura universitate din țară cu trei linii oficiale de studiu - română, maghiară, germană -, dincolo

de numeroasele programe în limbi de circulație internațională. Rectorii acestor perioade au fost personalități academice de anvergură și îi puteți găsi în lista completă din perioada 1581-2020 în secțiunea Istoric a site-ului Universității (<https://www.ubbcluj.ro/ro/despre/prezentare/rectori-ubb>). De asemenea, aici găsiți și prezentarea personalităților care au marcat universitatea de-a lungul istoriei sale (<https://www.ubbcluj.ro/files/UBB-world-class-academic-contributions-v2.pdf>).

6

Sediul misiunii iezuite din Cluj-Mănăstur, în secolul al XVII-lea. În prezent, imobilul se găsește pe Calea Mănăstur, nr. 9. Desen de István Tóth, publicat de Vencel Bíró în 1931.

Martin Kromer, episcop de Varmia
Elogiu marelui Ștefan Báthory (1589)

ELOGIUM MAGNI STEPHANI I.
POLONIAE REGIS

In templo, plus quam Sacerdos.
In Republica, plus quam Rex.
In sententia dicenda, plus quam Senator.
In iudicio, plus quam Iurisconsultus.
In exercitu, plus quam Imperator.
In acie, plus quam Miles.
In adversis perserendis injuriisque
condonandis, plus quam Vir.
In publica libertate tuenda, plus quam Civis.
In amicitia colenda, plus quam Amicus.
In convictu, plus quam Familiaris.
In venatione ferisque domandis, plus quam Leo
In tota reliqua vita, plus quam Philosophus.

ELOGIU MARELUI ȘTEFAN I.
(BÁTHORY), REGE AL POLONIEI

Era mai cucernic decât un preot în biserică sa,
Mai măreț decât orice suveran în țara sa,
Oferea sfaturi mai bune decât un senator,
Judeca mai drept decât orice jurist,
Cu oastea sa era mai glorios decât un imperator,
În bătălie era mai brav ca un cavaler,
Îndura adversitatea și
ierta injuriile mai bine decât orice bărbat,
Apăra libertatea publică
mai înverșunat decât un orășean,
Ținea la prietenie mai mult decât orice prieten,
În discuții era mai mult decât familiar,
La vânătoarea de fiare
era mai feroce decât un leu,
În restul vieții sale era
mai mult decât un filosof.

ORAȘUL CLUJ LA SFÂRȘITUL SECOLULUI AL XVI-LEA

Claudiopolis, Coloswar vulgo Clausenburg, Transilvaniae Civitas Primaria - Cluj, primul oraș al Transilvaniei

Vederea Clujului a fost publicată în albumul *Civitates Orbis Terrarum*, vol. VI, editat de Georg Braun și Franz Hogenberg, la Köln, în 1617. În acesta sunt reprezentate cele mai importante orașe ale lumii.

Gravură de Georg (Joris) Hoefnagel (1542-1600), după o pictură realizată de Egidius van der Rye (?-1605), înainte de anul 1600.

Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei,
Cluj-Napoca.

Legendă:

1. Biserica „Sfântul Mihail”;
2. Biserica și mănăstirea dominicană, transformată în școală orășenească;
3. Biserica mănăstirii franciscane, transformată în biserica Colegiului Major Iezuit;
4. Turnul Croitorilor;
5. Clădirea Academiei.

După dezmembrarea regatului medieval maghiar și organizarea principatului autonom (1541), Clujul a cunoscut o dezvoltare spectaculoasă. Alături de Brașov și Sibiu, a devenit cel mai important centru meșteșugăresc din principat, cu zeci de bresle în cadrul cărora activau sute de meșteșugari. Poziția geografică i-a oferit avantajul de a fi situat pe răspântia unor drumuri comerciale importante, care legau Transilvania de marile orașe ale Germaniei, Cehiei, Poloniei, dar și de Țara Românească și Moldova.

În 1593, în oraș au fost conscriși 1640 de capi de familie, ceea ce înseamnă aproximativ 7500 de locuitori. Pe lângă acești cetățeni cu drepturi depline, în oraș mai trăiau în jur de 1000 de slugi și jeleri, astfel că întreaga populație a orașului ajungea la circa 8500 de suflete.

Din al doilea sfert al secolului al XVI-lea, Reforma religioasă câștiga teren printre locuitori. Sub influența noilor doctrine, clujenii de rând au părăsit catolicismul și au aderat la învățătura calvină (reformată), care părea că devine confesiunea celor mulți. În 1556 în oraș biruia Reforma. Instituțiile, clădirile, moșiile și veniturile bisericii catolice (biserici, parohie, școală, așezăminte ospitaliere, mănăstiri) au fost preluate de protestanți. După 1568, o nouă învățătură protestantă, unitarianismul, apărea în oraș. În câțiva ani, la aceasta a aderat majoritatea clujenilor.

În a doua jumătate a secolului al XVI-lea, Clujul se prezenta drept un centru urban apărat de o incintă puternică, cu turnuri, porți și cortine, în jurul căruia se întindeau trei suburbii importante și un teritoriu al orașului de aproximativ 150 km². Avea mai multe biserici, școli, așezăminte ospitaliere (spitale și adăposturi pentru persoanele neputincioase, orfane sau bătrâne), farmacie, baie. Încă în prima jumătate a secolului al XVI-lea

avea definitivată organizarea internă. Statutele urbei reglementau normele de alegere a magistratului (a judeului și a juraților) de către centumviri (consiliul celor 100 de bărbați, aleși la rândul lor dintre cetățenii orașului). Cetățenii cu drepturi depline ai urbei erau doar cei care dețineau proprietăți imobiliare în oraș, după care plăteau impozit. Nobililor le era interzis să dețină case, vii și grădini pe teritoriul orașului.

În 1564, călătorul italian Giovanandrea Gromo descria Clujul drept un „un oraș comercial mare și bogat, bine clădit, cu puternice și străvechi ziduri și numeroase turnuri”, care este „cheia întregii țări”. Alte izvoare confirmă importanța orașului, numindu-l cu atributele de „oraș comoară” și „primul oraș al Transilvaniei”.

În albumul tipărit în 1617, Clujul se vede dinspre nord, de pe versantul dealului Cetățuia. Este cea mai veche imagine a Clujului, în care se regăsesc construcții importante ale orașului, unele existente și în prezent: biserica parohială Sfântul Mihail, biserica și mănăstirea Ordinului Dominican, transformată pe la mijlocul secolului al XVI-lea în lăcaș de cult, și școală orășenească protestantă.

În plan îndepărtat se vede Turnul Croitorilor. În apropierea acestuia se află biserica ridicată în ultimele decenii ale secolului al XV-lea, la inițiativa regelui Matia, pentru Ordinul Franciscan, și donată, în 1580, Ordinului Iezuit. În jurul acestei biserici au fost construite și amenajate clădirile în care au funcționat instituțiile Colegiului Iezuit din Cluj: Gimnaziul, Academia Claudiopolitană, Seminarul pontifical și regal, Convictum-ul. Veduta din 1617 este singura imagine în care sunt reprezentate clădirile primei instituții de învățământ superior de pe teritoriul actual al României.

INSTITUȚII BISERICEȘTI MEDIEVALE DIN CLUJ

La Cluj și la Cluj-Mănăstur, înainte de Reforma religioasă, au existat mai multe instituții religioase pe lângă care funcționau și școli.

La mijlocul secolului al XVI-lea, ca urmare a Reformei, întreaga organizare instituțională a Bisericii romano-catolice din Transilvania s-a năruiat. Scaunele episcopale de la Alba Iulia și Oradea au rămas vacante, moșiile și veniturile bisericii, inclusiv cele ale mănăstirilor, au fost confiscate și oferite unor școli protestante sau unor persoane din anturajul principilor.

În câțiva ani lipsa preoților a devenit atât de gravă încât a zădărnicit orice proiect de redresare a catolicismului.

Abazia regală benedictină din Cluj-Mănăstur. Cea mai importantă mănăstire catolică a Transilvaniei (intemeiată în sec. XI). A fost și loc de adevărită. În 1556, mănăstirea a fost desființată, iar în 1579 a devenit feuda Misiunii iezuite din Transilvania.

Planul orașului Cluj și al satului Cluj-Mănăstur, secolul al XVI-lea.

Mănăstirea dominicană din Cluj (din 1724, mănăstire franciscană). A fost întemeiată în secolul al XIV-lea. În cadrul ei funcționa o școală pentru novicii Ordinului Dominican. În 1556, a fost transformată în biserică și școală protestantă. Între anii 1603-1605 și 1698-1724 a fost sediul Colegiului Iezuit din Cluj.

3

3

1a

1b

4

4

11

1a

1b

Biserica (1a.) și Parohia „Sfântul Mihail” (1b.) ale orașului Cluj. În cadrul parohiei funcționa, încă din secolul al XIV-lea, școala orășenească. După 1556, biserica, parohia și școala orășenească au fost folosite de către comunitatea protestantă a orașului.

Mănăstirea franciscanilor minoriți din Cluj, ctitorită de regele Matia în 1486. În 1556 călugării au fost alungați. Din 1580 a devenit sediul Colegiului Major Iezuit din Cluj. După 1603, clădirile colegiului și biserica au fost parțial demolate. În locul lor s-a organizat un colegiu reformat, iar locașul de cult a fost transformat în 1622 în biserică reformată (calvină).

ÎNTEMEIEREA COLEGIULUI MAJOR IEZUIT DIN CLUJ

12

Ștefan Báthory, Rege al Poloniei, Mare duce al Lituaniei și principe al Transilvaniei
Portret realizat de Martin Kober în 1583.
Muzeum Historyczno-Misyjne Księży
Misjonarzy, Cracovia, Polonia.

În secolul al XVI-lea, Reforma religioasă a marcat istoria întregii Europe. Noile doctrine creștine, numite generic protestante, s-au propagat cu repeziciune în toate statele cu populație romano-catolică. În Transilvania, pe cale de formare ca Principat de sine stătător, după 1542, scaunul episcopal catolic a fost lăsat vacant, iar în 1556 moșiile și veniturile, atât ale episcopilor de Alba Iulia și de Oradea, cât și ale majorității mănăstirilor catolice, au fost anexate la veniturile vistieriei principatului și folosite în scopuri laice. Drept urmare, întreaga organizare eclezastică a Bisericii catolice s-a năruit. În câțiva ani, lipsa preoților a devenit atât de gravă încât a zădărnicit orice proiect de redresare a pozițiilor catolice.

Ștefan Báthory de Șimleu (1533-1586) a fost unul dintre puținii aristocrați ardeleni care au rămas fideli credinței catolice după Reforma religioasă. Dorind revigorarea instituțională a Bisericii Romano-Catolice din Principat, s-a gândit la întemeierea unei școli. Proiectul a fost realizat după ce a fost ales principe al Transilvaniei (1571) și suveran al Uniunii Polono-Lituaniene (1575), cu concursul esențial al lui Cristofor Báthory.

Noua instituție de învățământ catolic a fost lăsată în grija Ordinului Iezuit și desăvârșită, în trei etape, între anii 1579 și 1583. Prima dată a fost întemeiată o misiune iezuită în vechile clădiri ale abației benedictine din Cluj-Mănăstur, unde, în 20 decembrie 1579, a fost deschisă o școală de gramatică (clasele 1-3 de gimnaziu). În 1581, misiunea iezuită a fost mutată în interiorul orașului Cluj, în clădirile părăsite ale mănăstirii franciscane, și ridicată la rang de Colegiu. Școala gimna-

zială a fost transformată într-o Academie, în structura sa urmând să funcționeze, pe lângă clasele gimnaziale, și învățământ superior de filosofie și teologie.

În 1583, ca urmare a colaborării dintre papa Grigore al XIII-lea și regele Ștefan Báthory, a luat ființă Seminarul Pontifical și Regal, instituție destinată educării preoților catolici.

Din scrisoarea lui Cristofor Báthory adresată magistratului orașului Cluj, în 5 mai 1580:

„Noi Cristofor Báthory de Simleu, voievod al Transilvaniei și comite al secuilor etc. [...]

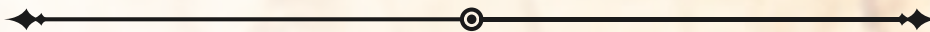
Am decis întemeierea Colegiului Iezuit la Cluj pentru a promova studiile și a răspândi erudiția printre tinerii din regatul nostru. Pentru că dorim ca școala să nu pricinuiască probleme în treburile urbei, ci să-i fie marea podoabă a acesteia și să-i arate utilitatea, asigurăm și confirmăm faptul că ridicarea acestui Colegiu nu va leza vechile libertăți, imunități și privilegii ale numitului oraș, le va păstra nestirbite, iar ridicarea Colegiului va înfrumuseța această urbe și îi va aduce avantaje [...].”

**Cristofor Báthory (1530-1581)
Voievod al Transilvaniei**

A fost fratele regelui Ștefan Báthory și tatăl următorului principe al Transilvaniei, Sigismund Báthory. Cristofor a guvernat Transilvania după ce fratele său a fost ales rege al Poloniei. A oferit primele donații Misiunii iezuite din Transilvania, a supravegheat construirea Colegiului din Cluj, a participat la deschiderea solemnă a cursurilor. A aplanat îngrijorările magistratului clujean, care a văzut în Colegiul Iezuit mutat în orașul Cluj o amenințare la adresa libertăților urbei.

ÎNTEMEIEREA ACADEMIEI CLAUDIOPOLITANE

Diploma de întemeiere a Colegiului Major Iezuit (Academiei) din Cluj, emisă în 12 mai 1581, Österreichisches Staatsarchiv, Haus-, Hof- und Staatsarchiv, Wien.

În 12 mai 1581, la Vilnius, regele Ștefan Báthory a emis diploma de întemeiere a Colegiului Major Iezuit din Cluj - Academia Claudiopolitană.

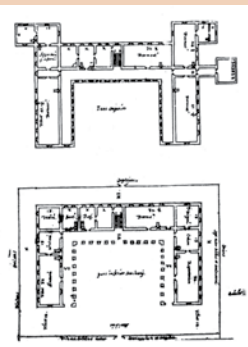
În textul diplomei, ctitorul își exprima dorința ca această instituție să ajute la repunerea în drepturi a catolicismului și să instruiască un număr cât mai mare de tineri „fie pentru indeletniciri sacre, fie pentru treburile societății”.

A decis ca școala Colegiului Iezuit din Cluj să fie similară celorlalte academii din lumea creștină, astfel încât tinerii care au dat dovadă de vrednicie în învățatură „prin puterea prezentei scrisori să poată să fie promovați la gradele de *bacalaureat*, *magistru* și *doctor*. Iar această promovare să aibă același drept, demnitate, excelență și strălucire pe care obișnuiesc și pot să le dețină de drept și din obișnuință astfel de promovări în academiile din Italia, Franța, Spania și Germania”.

În ultima parte a diplomei erau confirmate donațiile de moșii și venituri care urmau să susțină instituția din punct de vedere material.

Detaliu al vedutei Clujului din 1617, de Egidius van der Rye și Georg (Joris) Hoefnagel. Se poate observa biserica Colegiului Iezuit din Cluj (în prezent biserica reformată). Acoperișul lung aflat la stânga bisericii era al școlii iezuite.

Planul școlii iezuite, atribuit lui Massimo Milanese SJ.

Archivum Romanum Societatis Jesu, Roma, publicat în Balogh Jolán, „Későrenaissance kőfaragó műhelyek” în *Ars Hungarica*, 1979, nr. 2, p. 187.

Clădirile Colegiului Major Iezuit din Cluj

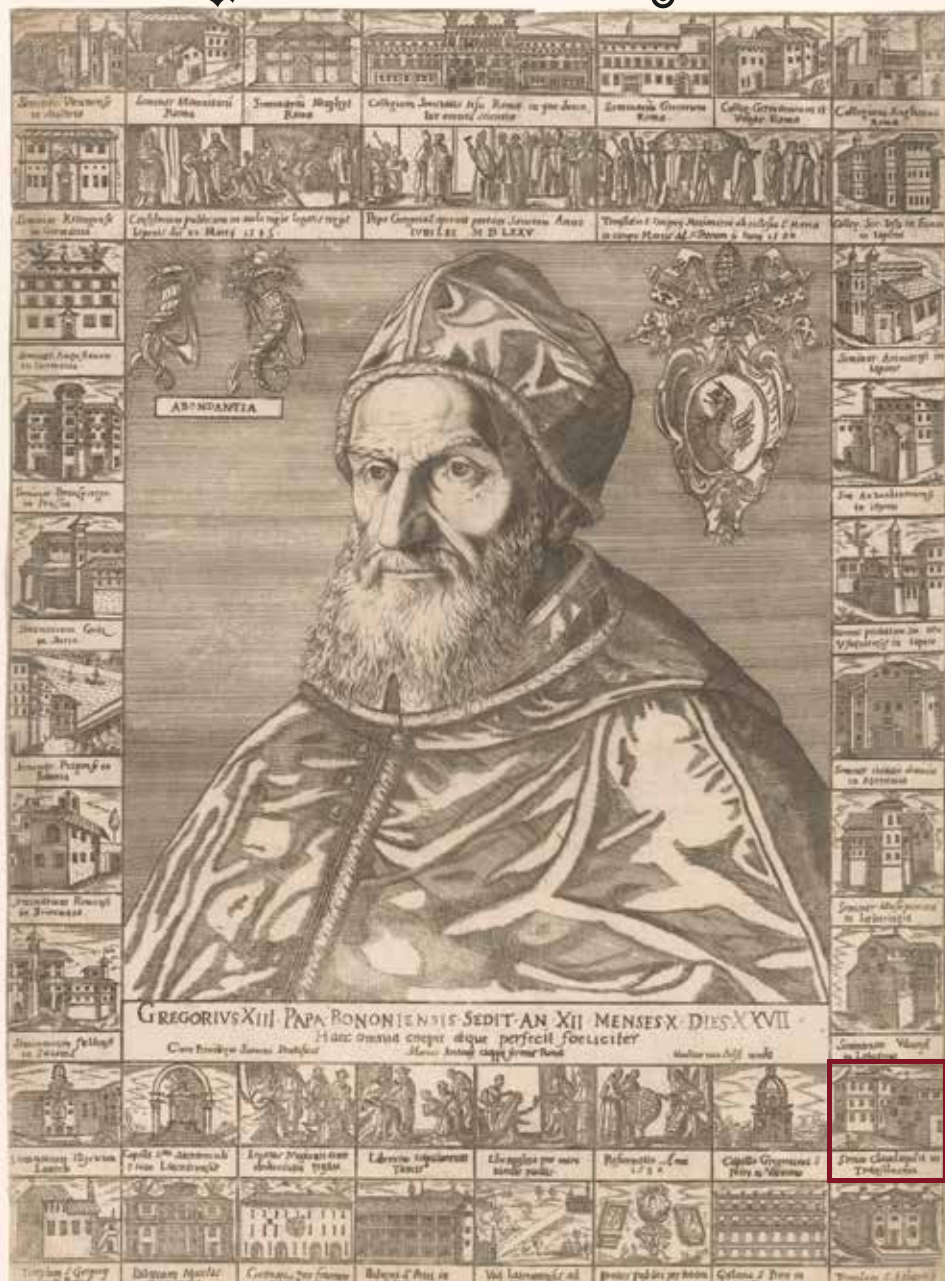
Legendă:

- Biserica Colegiului Iezuit (inițial biserica mănăstirii franciscane, azi biserică reformată).
- Colegiul Iezuit, inițial mănăstire franciscană. Demolat în 1603.
- Curtea interioară a Colegiului Iezuit.
- Grădina Colegiului Iezuit.
- Cimitir. În prezent mica piață cu statuia Sfântului Gheorghe.
- Str. Lupilor, azi str. Mihail Kogălniceanu.
- Clădirea Gimnaziului și Academiei Iezuite.
- Grădina Gimnaziului și Academiei.

Planul zonal al străzii Lupilor (azi str. M. Kogălniceanu), din anul 1584, cu complexul de clădiri al Colegiului Major Iezuit. Desenat de Fr. Massimo Milanese SJ, arhitect, constructor, infirmier al Misiunii iezuite din Cluj.

Archivum Romanum Societatis Jesu, Roma, publicat în Balogh Jolán, „Későrenaissance kőfaragó műhelyek”, în *Ars Hungarica*, 1979, nr. 2, p. 187.

SEMINARUL PONTIFICAL ȘI REGAL DIN CLUJ

Papa Grigore al XIII-lea [Ugo Boncompagni], pontif între 1572-1585.

A fost marele reformator al Bisericii Catolice, a implementat deciziile Conciliului Tridentin, a sprijinit Ordinul Iezuit, a întemeiat o serie de școli medii și superioare, printre care și *Collegium Germanicum-Hungaricum* din Roma; a dispus actualizarea calendarului iulian, cel nou fiind numit, în onoarea sa, calendarul gregorian.

În jurul portretului sunt marcate realizările sale importante, printre care și întemeierea Seminarului Pontifical și Regal de la Cluj.

Gravură, artist anonim, după opera lui Anton Eisenhoit, realizată între 1582-1585, Rijksmuseum, Amsterdam.

Lipsa de preoți a fost marea problemă a Bisericii Catolice după ce Reforma religioasă i-a destructurat instituțiile. Conciliul Tridentin a obligat episcopii să susțină școli preoțești. În unele locuri intervenea direct Sfântul Scaun, întemeind și susținând așa-numitele seminarii pontificale (papale), lăsate în grija Ordinului Iezuit. Între 1574 și 1583, astfel de instituții au fost întemeiate la Viena, Praga, Graz, Braniewo (Polonia), Olomouc (Cehia), Vilnius.

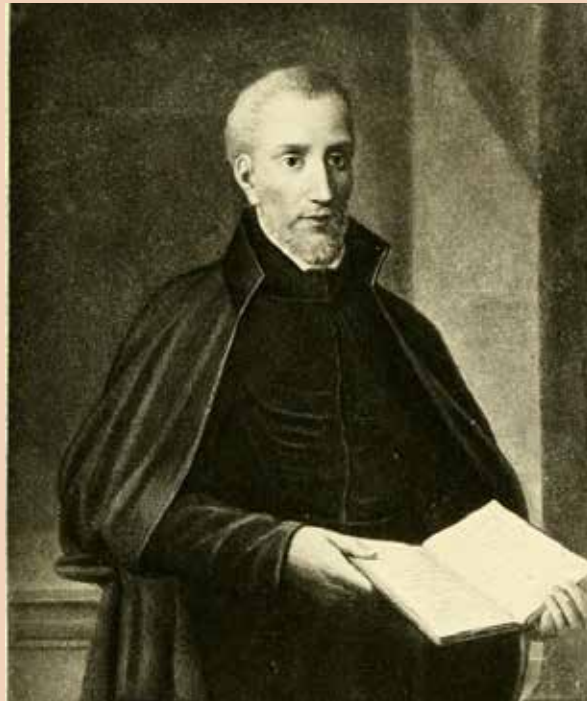
În cazul Clujului, papa Grigore al XIII-lea și regele Ștefan Báthory au convenit asupra susținerii comune a seminarului. Diplomele de întemeiere ale celor doi au fost emise în 5, respectiv 13 februarie 1583. Susținerea dublă se reflectă și în denumirea instituției: *Seminarium Pontificium ac Regium* (Seminarul Pontifical și Regal).

Întemeierea Seminarului din Cluj poate fi interpretată drept o legitimare indirectă din partea Sfântului Scaun a Academiei Iezuite din Cluj, act important pentru recunoașterea acesteia ca universitate.

Din textul diplomei de întemeiere a Seminarului pontifical de la Cluj, emisă de papa Grigore al XIII-lea, la Roma, în 5 februarie 1583:

„[...] am decis că în provincia Transilvania să întemeiem drept hrană a învățaturii creștine un colegiu pentru deprinderile pioase și mântuitoare ale tineretului acelei provincii, sub conducerea numitei Societăți [...]. Prin autoritatea noastră apostolică ridicăm și instituim în orașul Cluj, care iese drept un cap între alte orașe ale Transilvaniei, un colegiu care urmează să fie numit seminar, asemenea altor colegii, seminarii pe care noi ne-am îngrijit să fie instituite în regiunile Boemiei, Poloniei și Germaniei [...].”

Lukács Ladislaus (ed.), *Monumenta Antiqua Hungariae*, II, Romae, 1976, p. 386-390.

P. Antonio Possevino SJ

Alfred Hamy, *Galerie illustrée de la Compagnie de Jésus*, VI, Paris, 1893.

P. Antonio Possevino SJ (1533-1611)

Călugăr, preot, diplomat, specialist în educație, organizatorul Seminarului Pontifical și Regal din Cluj (1583). Membru marcant al Ordinului Iezuit, cu misiuni importante în Italia, Franța, Suedia, Polonia, Rusia și Transilvania. A participat la organizarea mai multor școli iezuite. În 1583, a efectuat o călătorie în Transilvania. Pe baza celor observate, a redactat un raport secret care conținea informații amănunțite și sfaturi pentru o strategie de catolicizare a locuitorilor săi „eretici” (protestanți) și „schismatici” (ortodocși).

ORDINUL IEZUIT

Sfântul Ignațiu de Loyola (1491-1556),
intemeietorul Ordinului Iezuit.
Rijksmuseum, Amsterdam.

Coperta primei ediții a
regulamentului școlar al
Ordinului Iezuit: *Ratio atque
institutio studiorum* (1586).

Ordinul Iezuit sau Societatea lui Isus (în latină *Societas Jesu*) este un ordin călugăresc catolic. În 1534, la Paris, Ignațiu de Loyola (ulterior canonizat) și câțiva dintre prietenii săi au decis realizarea unor misiuni de apostolat pentru sprijinirea Bisericii Catolice. S-au pus la dispoziția papei Paul al III-lea și au întemeiat un nou ordin călugăresc, recunoscut de Sfântul Scaun în 1540. De atunci, iezuiții, la tradiționalele voturi (jurăminte) de castitate, sărăcie și ascultare, mai adaugă un vot special de ascultare necondiționată față de Papă.

În primii ani de existență, țelurile principale ale Ordinului, și anume apărarea credinței catolice și expansiunea misionară a catolicismului în întreaga lume, au fost realizate prin catehizare, misiuni pastorale și exerciții spirituale. După 1548, principalul instrument al îndeplinirii obiectivelor propuse a devenit apostolatul prin educație.

Iezuiții au creat un nou tip de școală catolică, renunțând la tradițiile învățământului medieval scolastic. Ei s-au inspirat din învățământul rivalilor, al protestanților, și, în câțiva ani, au întemeiat o rețea de școli în care ofereau, în mod gratuit, cea mai bună educație din lume. Școlile lor erau deschise tuturor, atât catolicilor, cât și protestanților și ortodocșilor.

Iezuiții au fondat prima rețea de școli la nivel mondial, unitară din punctul de vedere al programei de învățământ, al structurii de organizare instituțională, al manualelor utilizate și al pregătirii cadrelor didactice, astfel încât nivelul de cunoștințe al unui absolvent din Franța, de exemplu, era similar cu cel al unuia din Transilvania sau din Peru.

Structura învățământului în instituțiile Ordinului Iezuit în conformitate cu regulamentul școlar *Ratio studiorum*

Sacerdos Societatis Iesu

Viricus Societatis Iesu

Preot și călugăr iezuit

P. Philippo Bonanni SJ,
*Ordinum Religiosorum in
Ecclesia Militanti Catalogus,
Pars Prima: Complectens
Virorum Ordines, Roma, 1714.*

VÂRSTA¹ CLASA²

25	ANUL 2. La finalul celor doi ani, absolvenții primeau dreptul să predea la Facultatea de filosofie.	COLLEGIUM REPETENTIUM Era urmat de absolvenții Facultății de teologie care doreau să devină profesori în învățământul superior.	STUDIA SUPERIORA (ACADEMIA)
24	ANUL 1.		
23	ANUL 4. La absolvire se obținea titlul de Doctor în teologie.	FACULTAS THEOLOGICAE	
22	ANUL 3.		
21	ANUL 2.		
20	ANUL 1.		
19	Recapitularea materiilor în cadrul unui curs de o jumătate de an. Obținerea titlului de <i>Magister</i> .		
18	ANUL 3. CLASSIS METAPHYSICA. Obținerea titlului de <i>licentiatus</i> . Absolvenților le era îngăduit să predea în clasele superioare ale gimnaziului (La <i>Studia humaniora</i>).	FACULTAS PHILOSOPHIAE	
17	ANUL 2. CLASSIS PHYSICA. Științe ale naturii (fizică, chimie, botanică, zoologie), matematică, geometrie, geografie, meteorologie etc. La absolvirea acestora se obținea titlul de <i>Prima laurea</i> sau <i>Baccalaureatus</i> .		
16	ANUL 1. CLASSIS LOGICA (DIALECTICA).		
14-15	5. SCHOLA/CLASSIS RETORICAE/ELOQUENTIAE. Elevii erau numiți <i>rhetores</i> . De regulă aveau o durată de doi ani.		Studia humaniora. Studenții acestor clase erau de regulă profesori la clasele inferioare.
13	4. SCHOLA/CLASSIS POESIS/HUMANITATIS. Elevii erau numiți <i>poetae</i> .	GIMNAZIUM MARE SAU FACULTAS LINGUARUM SAU FACULTAS HUMANITATIS	STUDIA INFERIORA (GIMNAZIUM)
12	3. SCHOLA/CLASSIS SUPREMA GRAMMATICAE. Elevii erau numiți <i>sintaxistae</i> .		
11	2. SCHOLA/CLASSIS MEDIA GRAMMATICAE. Elevii erau numiți <i>grammatici</i> .		
10	1B. SCHOLA/CLASSIS INFIMA GRAMMATICAE. Elevii erau numiți <i>principistae</i> .		
9	1A. SCHOLA/CLASSIS ELEMENTARIS. Elevii erau numiți <i>parvistae</i> , <i>minimistae</i> , <i>alphabetarii</i> . Clasă pregătitoare pentru ciclul gimnazial, organizată doar acolo unde era nevoie de completarea studiilor elementare.		
5-8		ȘCOLI ELEMENTARE	

¹ elevilor / studenților. Situație ideală.

² În învățământul iezuit termenul de clasă sau școală avea înțelesul de treaptă de studii, nu an de studii.

DASCĂLI ȘI DISCIPOLI.

MARI PERSONALITĂȚI ALE ACADEMIEI CLAUDIOPOLITANE

I. RECTORII COLEGIULUI MAJOR IEZUIT DIN CLUJ - *ACADEMIA CLAUDIOPOLITANA* (1579-1606)

P. Ferdinandus Capecius SJ (1545-1586). Italian. Magistru în filosofie și teologie. Profesor de matematică și filosofie la Roma. Rector al Colegiului Major Iezuit din Cluj între 1584-1586. A fost cel care a pus bazele învățământului superior la Cluj. A murit la Cluj, în epidemia de ciumă.

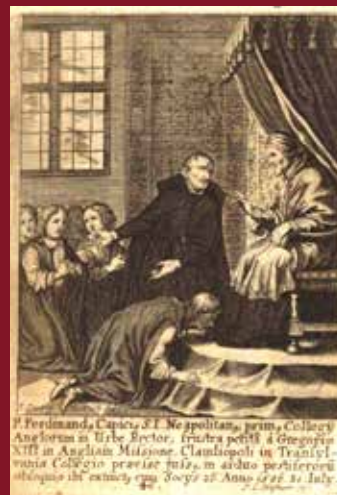
P. Hieronymus Fanfonius (1558-1586). Italian. Doctor în teologie, cunoscător al dialecticii și retoricii. La Roma a fost repetitor de gramatică, filosofie și teologie, precum și prefectul școlii. La Cluj a fost prefectul școlii și al congregației Sfânta Maria. A murit la Cluj, în timpul epidemiei de ciumă.

P. Leonardus Rubenus SJ (1551-1595). German. Profesor la Riga, Viena, Olomouc. Rector al Colegiului Major Iezuit din Cluj între 1587-1588.

P. Petrus Maiorius SJ (1542-1604). Italian. Profesor la Lyon, Cașovia. Rector al Colegiului Major Iezuit din Cluj între 1595-1604. Viceprovincial (șef) al Misi-

unii Iezuite din Transilvania între 1598-1604.

P. Giovanni Argenti SJ (1560-1629). Italian. Profesor la Modena, Piacenza, Padova. Cronicar al evenimentelor din 9 iunie 1603. Rector al Colegiului Iezuit din Cluj și viceprovincialul Misiunii Iezuite din Transilvania între 1604-1606. În 1607, a încercat, fără succes, să convingă Dieta transilvăneană să nu-i expulzeze pe iezuiți din Principat.

Ferdinandus Capecius SJ
 Ilustrație din Mathias Tanner, *Societas Jesu apostolorum imitatrix*, Praga, 1694.

P. Jacobus Wujek
 SJ Muzeum Regionalne w
 Wağrowcu, Polonia.

P. Jacobus Wujek (Vangrovitius) SJ (1541-1597). Polonez. Magistru în filosofie, doctor în teologie. Profesor la Pułtusk, Poznań, Vilnius. Primul rector al Colegiului Major Iezuit din Cluj între 1579-1583 și viceprovincial (șef) al Misiunii Iezuite din Transilvania între 1587-1588 și 1595-1597. Traducător al Bibliei în limba poloneză (operă finalizată în 1593, tipărită în 1599). Timp de trei secole, traducerea lui a servit ca referință pentru edițiile în limba poloneză ale Sfintei Scripturi.

II. PROFESORI MARCANȚI AI COLEGIULUI IEZUIT DIN CLUJ (1579-1606)

P. Stephanus Arator / Szántó SJ (1540-1612). Maghiar. A studiat la Roma, a întemeiat Colegium Hungaricum din Roma (1578). A fost confesor la Roma, profesor la Viena, Târnavia. În Transilvania a activat la Cluj, Alba Iulia și Oradea. A lucrat la traducerea Bibliei în limba maghiară, dar manuscrisul lui a fost distrus în 1605. L-a influențat pe Ștefan Báthory în luarea deciziei de a întemeia o școală iezuită la Cluj.

P. Johannes Leleszi SJ (1548-1595). Maghiar. Confesor și profesor al principelui Sigismund Báthory. A fost primul iezuit prezent în Transilvania, privit ca lider al catolicilor în lipsa unui episcop legitim.

P. Wolfgangus Schreck (1550-?). German. A studiat la Roma. Doctor în teologie (Mainz), cunoscător al limbilor ebraică și greacă. La Cluj a fost prefectul seminarului și predicator de limbă germană. A fost principalul protagonist al disputei teologice anunțate pentru 10 mai 1583, data inaugurării învățământului de nivel superior la Cluj. Apreciat drept un teolog și predicator remarcabil.

P. Martinus Undó SJ (1547-1587). Maghiar. Avea cunoștințe de matematică, greacă și lim-

ba ebraică. Vorbea maghiara, italiana, poloneza și germana. La Cluj a fost predicator și preot. A predat sintaxa.

P. Ioannes Ardulphus SJ (1551-1586). German (tirolez). La Cluj a predat retorica și greaca, a fost confesorul călugărilor, magistrul novicilor, prefectul conventului și sfetnicul în probleme de conștiință. A murit la Cluj, în timpul epidemiei de ciumă.

P. Matthias Tomanus / Thományi SJ (1548-1589). Maghiar. La Cluj a predat sintaxa limbii grecești și umanioarele. S-a ocupat de treburile gospodărești ale colegiului.

F. Massimo Milanese SJ (1529-1588). Italian. A făcut parte dintre călugării ajutători, „priceput la toate”. La Cluj a fost infirmierul colegiului. A construit clădirile școlilor din Cluj și Alba Iulia. S-au păstrat planurile acestora desenate de el. A murit la Cluj, în timpul epidemiei de ciumă.

P. Georgius Káldi SJ
Desen de Tivadar Dörre, 1898.

Pagina de titlu a primei ediții a Bibliei, tradusă în maghiară de Georgius Káldi (1626).

Cardinalul Petrus Pázmány

Gravură de Jeremias Gottlob Rugendas, publicată în Carolus Péterffy, *Sacra concilia Ecclesiae Romano-Catholicae...*, Viennae-Posonii, 1742.

III. PETRUS PÁZMÁNY - UN ELEV CELEBRU AL COLEGIULUI DIN CLUJ

Petrus Pázmány SJ (1570-1637). Arhiepiscop, cardinal. A fost fiul unui nobil protestant din Bihor, convertit la catolicism în gimnaziul iezuit din Cluj. Doctor în teologie la Roma.

În calitate de arhiepiscop de Strigoniu a fondat mai multe instituții de învățământ, printre care Collegium Pazmanianum din Viena (1626), Colegiul Iezuit din Bratislava (1635) și Universitatea din Târnavia (Trnava, Nagyszombat), precursora Universității „Eötvös Lóránd” din Budapesta. Datorită acestei activități, dar și pentru preocupările sale culturale este considerat drept cea mai importantă figură a Reformei catolice din Ungaria.

ȘCOALA IEZUITĂ DIN CLUJ-MĂNAȘTUR ÎN SECOLUL AL XVII-LEA

Expulzarea iezuiților din Boemia și Ungaria

În imagine, caleașca cu profesorii iezuiți renumiți, printre care călugării Káldi și Forró de la Academia Claudiopolitana, urmată de studenți, iese dintr-o țară împădurită. În colțul din dreapta-sus, se vede o biserică în flăcări, care pare să fie biserica Colegiului Iezuit din Cluj.

Gravură dintr-o publicație satirică protestantă din 1619. Országos Széchényi-Könyvtár, Apponyi-gyűjtemény, Budapesta.

I. DISTRUGEREA COLEGIULUI DIN CLUJ ÎN 1603 ȘI EXPULZAREA IEZUIȚILOR DIN TRANSILVANIA

Activitatea Colegiului Major Iezuit din Cluj a fost intreruptă între 1589-1595 și 1606-1618, când Dieta Transilvaniei a decis expulzarea membrilor Ordinului din Principat.

În 9 iunie 1603, clădirile Colegiului au fost atacate de mulțimea de clujeni, un iezuit a fost omorât, iar ceilalți izgoniți din oraș.

În următorii ani, clădirile Colegiului au fost parțial demolate.

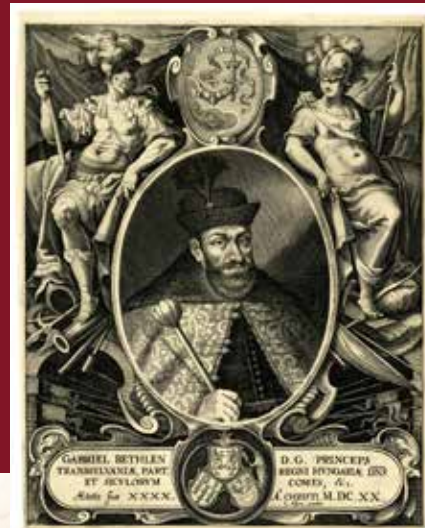

Emmanuel Neri Italus Srv. IESV. alio Fides Catholicae ab
Amico Inuitibus Claudiopolis in Transilvania. Aetate 1610.

Emmanuel Neri SJ,
călugărul iezuit
omorât în 9 iunie 1603.
Mathias Tanner, *Societas
Jesu usque ad sanguinis
et vitae profusionem
militans*, Pragae, 1675.

Principele
Gabriel Bethlen
A permis
reintoarcerea
iezuiților în
Principat.
Gravură de Lucas
Kilian, 1620.
Magyar Nemzeti
Múzeum, Budapesta.

GABRIEL BETHLEN
TRANSILVAE, PART
ET SECVLORVM
Rexis fu. M.C.C.XX.
D. G. PRINCEPS
REGNI HUNGARIE, DIS
COMES, &c.
A. GIGIUM M.D.C. XX.

II. GIMNAZIUL IEZUIT DIN CLUJ-MĂNAȘTUR

În 1615, respectiv 1618, principele Gabriel Bethlen a îngăduit funcționarea școlii iezuite la Alba Iulia și la Cluj-Mănăstur. Ulterior, au fost întemeiate misiuni și școli iezuite, atât la Odorheiu Secuiesc, cât și la Caransebeș.

La Cluj-Mănăstur funcționa o școală gimnazială cu trei profesori, în care studiile erau comasate în trei clase. Învățământul superior catolic era interzis.

Toate moșile și veniturile Colegiului Major Iezuit primite de la Ștefan Báthory au fost confiscate. Misiunea și școala iezuită au funcționat datorită donațiilor unor nobili catolici. Printre susținătorii importanți s-a numărat Borbála Galambfalvi căsătorită Szentpáli, care și-a donat propria casă în folosul catolicilor. Imobilul, situat în prezent pe Calea Mănăstur nr. 9, a servit drept sediu al Misiunii și al convicțului iezuit până în 1665, după care a fost folosit drept casă de vacanță.

În 1665, pentru a oferi siguranță copiilor, Misiunea Iezuită din Transilvania a cumpărat câteva imobile în capătul vestic al străzii Lupilor (azi str. Mihail Kogălniceanu) și, cu îngăduința autorităților, și-a mutat școala din Cluj-Mănăstur în centrul orașului Cluj.

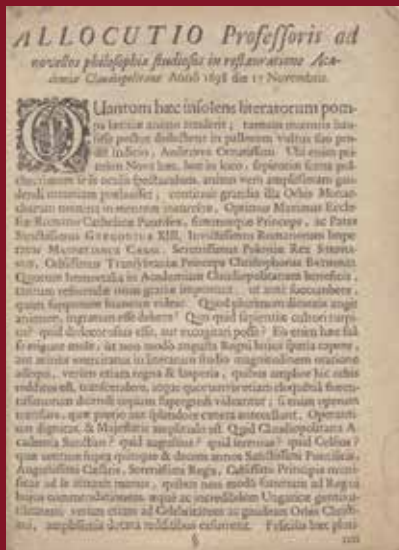
Georgius Kaldi Soc. Iesu. Religio. protest. et regis
Gabriel Bethlen. Hungar. Rex. Aetate 1618.
Invenit. Bethlen. Rex. Hungar. Rex. Aetate 1618.
Invenit. Bethlen. Rex. Hungar. Rex. Aetate 1618.

Iezuitul Georgius Kaldi
și principele protestant
Gabriel Bethlen.
Ilustrație din Mathias
Tanner, *Societas Jesu
apostolorum imitatrix*,
Praga, 1694.

Pagina de titlu a
albumului Congregației
Sfânta Maria' a
Gimnaziului Iezuit din
Cluj-Mănăstur. Albumul
a fost început în 1641.
Arhiva Arhidiecezană
Romano-Catolică
de Alba Iulia.

REFONDAREA ACADEMIEI CLAUDIOPOLITANE ÎN 1698

În ultimul deceniu al secolului al XVII-lea, Principatul Transilvaniei a intrat în componența Imperiului Habsburgic. În noul context, Biserica Romano-Catolică a beneficiat de sprijin politic și material. În 1692, biserica reformată și clădirea școlii unitariene din Cetatea Veche a Clujului au fost retrocedate catolicilor. În 1693, iezuiții au răscumpărat domeniul Cluj-Mănăstur.

În toamna anului 1698 au fost re-inaugurate cursurile Academiei Claudiopolitane, Academia, care avea deja statut de universitate,

Sediul Academiei Claudiopolitane între 1693 și 1724. Clădirea a fost mănăstire dominicană până în 1556, școală protestantă până în 1692, din 1725 mănăstire franciscană, iar între 1948-2011 Liceu de Muzică.
Foto: Miklós Kulin, 1970.

Pagini tipărite ale discursului din 17 noiembrie 1698, Sárospataki Református Kollégium Tudományos Gyűjteményei Nagykönyvtára, Ungaria.

Din discursul ținut în 17 noiembrie 1698, cu ocazia re-inaugurării Academiei Claudiopolitane:

„Acum aș dori să evoc spiritul Sfântului Parinte Grigore al XIII-lea, al Majestații Sale împăratul Maximilian, precum și al celor din familia Báthory, al strălucitorului rege al Poloniei, Ștefan, și al mărețului principe al Transilvaniei, Cristofor, și să dau glas recunoștinței noastre nepieritoare pentru bunăvoința voastră nemărginită cu care ați întemeiat pentru noi Academia din Cluj. Odihniți-vă în crepuscul voi, cândva cele mai strălucite spirite ale lumii sau, mai bine zis, să străluciți în lumina bogată a meritelor voastre.”

va evolua în prima instituție de pe teritoriul României care va și purta numele de universitate - *Universitas Claudiopolitana*.

Reînceperea învățământului superior și reînțemeierea Seminarului au fost posibile datorită donației oferite de contele István Apor. Sprijinul material al acestui aristocrat a fost atât de important, încât ulterior numele său a fost amintit împreună cu cel al ctitorului Ștefan Báthory.

În 22 august 1701, împăratul Leopold I a reconfirmat finanțarea Colegiului și a Seminarului din Cluj, acordată de Ștefan Báthory în 1583, și a sporit-o cu alte finanțări anuale.

Blazonul familiilor Báthory și Apor cu emblema Ordinului Iezuit, aflat pe clădirea Convictului nobiliar din Cluj, construit după 1752.
Foto: Tiberiu Iordan.

Din actul de donație al contelui Ștefan Apor, din 9 martie 1698, prin care a asigurat din punct de vedere material reînceperea învățământului superior la Cluj:

„Eu, conte Ștefan Apor de Turia de Jos, consilier și tezaurar ardelean al Majestății Sale împăratul roman [...] Întrucât pe mine milostivul Dumnezeu m-a binecuvântat din abundență cu bunuri, drept pentru care doresc să-Ț arăt recunoștința, pentru gloria atotputernicului Dumnezeu și a Dreafiericitei fecioare Maria, [...], las după cum urmează.

- 1. Las călugărilor care administrează parohia catolică clujeană, ca să poată preda filosofia, 8.000 de florini.*
- 2. Acelorasi călugări, pentru ținerea la școala a tinerilor studenti sărmani, respectiv pentru fondarea unui Seminar, las 30.000 de florini. Din veniturile anuale ale acestei sume să beneficieze în primul rând acei clerici care după terminarea studiilor vor sluji Biserica din Transilvania; în al doilea rând, acei tineri care, părăsind rătăcirile, se întorc la dreapta credință catolică; și în al treilea rând, copiii nobililor săraci. Țar toți acestia să fie ardeleni [...].”*

Contele István Apor (1638-1704), re-întemeietorul învățământului superior din Cluj. Portret publicat de Biró Vencel în 1935.

BIBLIOTECA COLEGIULUI MAJOR IEZUIT DIN CLUJ

Regulamentele Ordinului Iezuit prevedeau ca fiecare colegiu să dețină propria bibliotecă.

La Cluj, biblioteca constituită între 1579-1588 a fost formată din cărți moștenite de la instituțiile bisericesti catolice existente înainte de Reforma religioasă și din volumele cumpărate de iezuiții sosiți în Transilvania. În 1588, la prima expulzare a iezuiților din Principat, această bibliotecă a fost scoasă din țară și imprăștiată între reședințele deținute de Ordin în Ungaria, Polonia și Austria. Doar câteva cărți au fost recuperate ulterior.

După 1595, la revenirea iezuiților în Principat, a fost formată o nouă bibliotecă din

volume achiziționate, respectiv moștenite, precum cele din biblioteca Wolphard-Kakas. În 9 iunie 1603, când mulțimea clujeană a vandalizat Colegiul, acest fond de carte a fost salvat de magistratul orașenesc și principele Moise Secuiul (Székely Mózes).

În prezent, sunt cunoscute 496 de opere care au făcut parte din biblioteca Colegiului Major Iezuit din Cluj - Academia Claudiopolitana. Cele mai multe se află la Biblioteca Academiei Române, Filiala Cluj-Napoca.

Paginile de titlu prezentate mai jos deschid volume care au aparținut bibliotecii Colegiului Major Iezuit din Cluj și au fost folosite în procesul didactic.

01. Thomas de Aquino, OPUSCULA, QUIBUS ALIIS IMPRESSIS NUPER HEC ADIDIMUS, Venetiis, 1498.

02. BIBLIORUM GRAECORUM LATINORUMQUE PARS TERTIA, Basileae, 1550.

03. Joannis Chrysosthomus, QUINTUS TOMUS, EXEGEMATICA QUAEDAM, DIDACTICA ALIA, AUT PARAENETICA, Basileae, 1539.

04. CATECHISMUS EX DECRETO CONCILII TRIDENTINI AD PAROCHOS, Lugduni, 1569.

05. Aristoteles, OPERA OMNIA I. TOMUS PHYSICUS, Francofurti, 1593.

06. LEXIKON ELLENO-ROMAIKON, HOC EST DICTIONARIUM GRAECO-LATINUM, Basileae, 1572.

07. Vergilius, BUCOLICA, GEORGICA ET AENEIS, Francofurti, 1596.

08. Donatus Graecus, DE OCTO ORATIONIS PARTIBUS, Francofurti, 1553.

09. Euripides, EURIPIDOU TRAGODIAI OKTÓ KAI DEKA, Basileae, 1551.

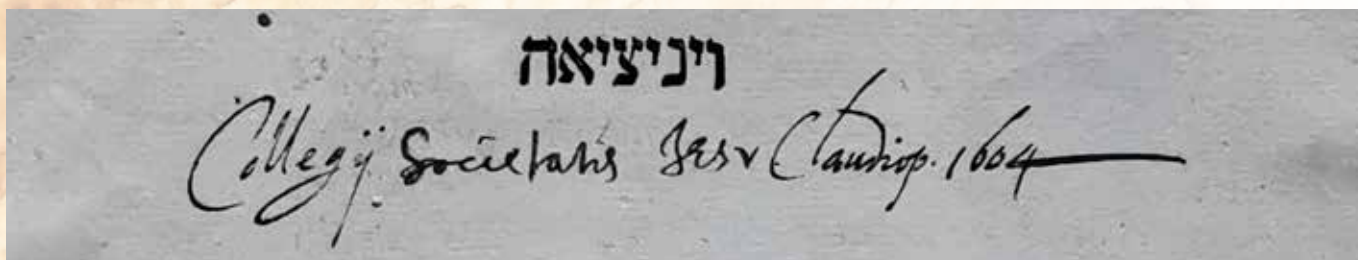
10. Marcus Tullius Cicero, RHETORICORUM SECUNDUS TOMUS, Lugduni, 1570.

11. TALMUD. MASZEKHEH TALMUD, Vinicija, 1521.

12. Pius II. [AENEAS SILVIUS PICCOLOMINI], EPISTOLAE DE CONVENTU MANTUANO, Mediolani, 1473.

Înscris într-un volum cu menționarea Colegiului Iezuit din Cluj și a anului în care a fost dobândit.

THESES DE PVRO ET expresso Dei verbo,

TAM SCRIPTIS, QVAM VIVA
voce tradito: & pari vtriusq;
autoritate, necessitate,
vtilitate, ac
fine.

Ad disputandum publicè proposita, cum Clau-
diopoli in Transylvania novum Gymnasium
societatis IESV aperiretur,
Anno D. 1. 5. 81.

Defenduntur à Ioanne Pufchio, societatis IESV,
Praeide Wolfgango Schreckio, Theologo
eiusdem societatis IESV.

Cum licentia Illustrissimi Principis Transylvaniae etc.

CLAUDIOPOLI

545399

Pagina de titlu a disputei teologice publice susținută de profesorul iezuit Wolfgangus Schreck, cu ocazia inaugurării Gimnaziului Iezuit din Cluj, în mai 1581.
Biblioteca Teleki-Bolyai, Tg. Mureș.

Vechea ștampilă a parohiei catolice din Cluj-Mănăstur cu imaginea bisericii abațiale. Publicat de Vencel Bíró în 1931.

SANCTUS CAROLUS BORROMÆUS, Tutor & Pater Pauperum.

Honori
EXCELLENTISSIMORUM, ILLU-
STRISSIMORUM, MAGNIFICORUM
AC SPECTABILIUM GUBERNII
TRANSYLVANICI PROCERUM;
NEC NON TOTIUS INCLYTI STA-
TŪS ROMANO-CATHOLICI:

Dum
Sub eorum gloriosis auspiciis be-
nè merita de re Literaria Iuventus Virtutis, Do-
ctrinæque premiis remuneraretur:

AB
Illustrissima, Magnifica ac Spectabili,
Perillustri, Nobili ac Ingenue Pontificio-Regia Aca-
demia Claudiopolitana JUVENTUTE in Sc-
nariæ ætate
Anno à partu Virginis M. DC. XCIX. Di. Jan.

CLAUDIOPOLI,
Ex Officina Nicolai Eri. & M. Terefalvi.

Afișe ale unor reprezentări teatrale, susținute de elevii Gimnaziului Iezuit din Cluj-Mănăstur în 1641 și de studenții *Academiei Claudiopolitane* în 1699. Primul afiș este păstrat la Sárospataki Református Kollégium Tudományos Gyűjteményei Nagykönyvtára, iar al doilea la Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára, Ungaria.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

- *Album sodalitatis Natae Reginae Angelorum Autoritate Apostolica Kolos Monostorini in Residentia Societatis Jesu erectae, 1641-*, manuscris, Arhiva Arhidiecezană Romano-Catolică, Alba Iulia.
- Argenti, Giovanni, Veress Endre (ed.), *Giovanni Argenti jelentései magyar ügyekről, 1603-1623* [Rapoartele lui Giovanni Argenti despre chestiunile din Ungaria, 1603-1623], Szeged, 1983.
- Balázs, Mihály, Kruppa Tamás, Lázár István Dávid, Lukács László (ed.), *Jezsuita okmánytár. Erdélyt és Magyarországot érintő iratok 1601-1606* [Diplomatar iezuit, Documente referitoare la Transilvania și Ungaria, 1601-1606], I-II, Szeged, 1995.
- Balogh, Jolán, *Kolozsvári kőfaragó műhelyek, XVI. század* [Ateliere de cioplitorie din Cluj în sec. al XVI-lea], Budapest, 1985.
- Bíró, Vencel, *A kolozsmonostori belső jezsuita rendház és iskola Bethlen és Rákóczy fejedelmek idején* [Mănăstirea și școala iezuită din Cluj-Mănăstur în timpul principilor Bethlen și Rákóczyl, Cluj-Kolozsvár, 1931.
- Bíró, Vencel, *Altortjai gróf Apor István élete és kora* [Viața și epoca contelui István Apor din Turia de Jos], Cluj-Kolozsvár, 1935.
- Bonanni, Philippo, *Ordinum Religiosorum in Ecclesia Militanti Catalogus eorumque indumenta in Iconibus. Pars Prima: Complectens Virorum Ordines*, Roma, 1714.
- Ciappi, Marco Antonio, *Compendio delle Heroiche et Gloriose Attioni et Santa Vita di Papa Greg. XIII.*, Roma, 1596.
- Frankenburg, Graf zu (1588-1650), *Conterfet Kupfferstich (soviel man deren zu handen bringen können) deren jenigen regierenden grossen Herren, [...]*, I, Leipzig, 1721.
- Goldenberg, S., *Clujul în sec. XVI.*, București, 1958.
- Hamy, Alfred, *Galerie illustrée de la Compagnie de Jésus*, VI, Paris, 1893.
- Jakab, Elek, *Kolozsvár története* [Istoria Clujului] vol. II: 1540-1690, vol. III: 1690-1848, *Oklevéltár Kolozsvár története második és harmadik kötetéhez* [Culegere de documente la volumele II și III a Istoriei Clujului], Budapest, 1888.
- Jakó, Klára, *Az első kolozsvári egyetemi könyvtár története és állományának rekonstrukciója (1579-1604)* [Istoria primei biblioteci universitare din Cluj și reconstituirea patrimoniului acesteia, 1579-1604], Szeged, 1991.
- Kovács, András, *„A kolozsvári Farkas utcai templom és kolostor jezsuita korszaka”* [Epoca iezuită a bisericii și mănăstirii din strada Lupilor din Cluj], în *Erdély reneszánsza* [Renașterea în Transilvania], vol. I, Kolozsvár, 2009.
- Lukács, Ladislaus S.I. (ed.), *Catalogi personarum et officiorum provinciae Austriae S.J., I: 1551-1600; II: 1601-1640*, Romae, 1978, 1982.

- Lukács, Ladislaus S.I. (ed.), *Monumenta antiqua Hungariae, I: 1550-1579; II: 1580-1586; III: 1587-1592; IV: 1593-1600*, Romae, 1969, 1976, 1981, 1987.
- Lukács, Ladislaus S.I. (ed.), *Monumenta paedagogica Societatis Iesu, II: 1557-1572; III: 1557-1572*; Romae, 1974.
- Mârza, Radu, „Iezuiții în Transilvania (1579-1588). Considerațiuni preliminare”, în *Anuarul Institutului de Istorie Cluj-Napoca*, vol. XXXIV, 1995, p. 149-157.
- Mészáros, István, *Az iskolaügy története Magyarországon 996-1777 között* [Istoria sistemului școlar din Ungaria, dintre anii 996-1777], Budapest, 1981.
- Milley, János, „Milley János Jézus-Társaságbeli szerzetes jelentései az 1648-1653. évekről” [Rapoartele iezuitului János Milley din anii 1648-1653], în Szilágyi Sándor (ed.), *Erdélyi Országgyűlési Emlékek [Monumenta Comitalia Regni Transylvaniae]*, Vol. XV: 1669-1674, Budapest, 1892, p. 479-574.
- Molnár, Aladár, *A közoktatás története Magyarországon a XVIII. században* [Istoria învățământului public din Ungaria în secolul al XVIII-lea], Budapest, 1881.
- Péterffy, Carolus, *Sacra concilia Ecclesiae Romano-Chatholicae...*, Viennae-Posonii, 1742.
- Pop, Ioan-Aurel, „Începuturile: Colegiul iezuit din 1579-1581”, în Ovidiu Ghitta (coord.), *Istoria Universității „Babeș-Bolyai”*, Cluj-Napoca, 2012.
- Pop, Ioan-Aurel, Liana Lăpădatu, "Les débuts de l'Université moderne à Cluj: le Collège Jésuite entre 1579 et 1581", în *Transylvanian Review*, vol. XVIII, nr. 4, 2009, p. 3-20.
- *Ratio Atque Institutio Studiorum Societatis Iesu*, Neapoli, MDCIII.
- Rus, Vasile, *Operarii in vinea Domini. Misionari iezuiți în Transilvania, Banat și Partium (1579-1715)*, Volumul I: *Tablouri istorice și spirituale*, Cluj-Napoca, 2007.
- Rus, Vasile, *Pro scientiarum academia. Calvaria și școlile iezuite din Cluj*, Cluj-Napoca, 2005.
- Szögi, László, Varga Júlia, *A Szegedi Tudományegyetem és elődei története. I: A Báthory-egyetemtől a Kolozsvári Tudományegyetemig: 1581-1872* [Istoria Universității din Szeged și a precursorilor ei. I: De la Universitatea "Báthory" la Universitatea din Cluj: 1581-1872], Szeged, 2011.
- Tanner, Mathias, *Societas Jesu apostolorum imitatrix*, Praga, 1694.
- Tanner, Mathias, *Societas Jesu usque ad sanguinis et vitæ profusionem militans*, Praga, 1675.
- Varga, Júlia, *A kolozsvári jezsuita gimnázium és akadémia hallgatósága 1641-1773* [Auditoriul gimnaziului și academiei iezuite din Cluj, 1641-1773], Budapest, 2007.
- Veress, Endre, „A kolozsvári Báthory-egyetem története lerombolásáig, 1603-ig. Közlemény és Oklevéltár” [Istoria Universității Báthory din Cluj până la distrugerea sa din anul 1603. Comunicare și Culegere de izvoare], în *Erdélyi Múzeum* nr. 3/1906 (p. 169-193), 4/1906 (p. 249-263, 319-320), 5/1906 (p. 342-386).
- Veress, Endre, *Epistolae et Acta Jesuitarum Transylvaniae temporibus principum Báthory, 1571-1613*, vol. I-II, Cluj-Budapest, 1911-1913.

Organizatori

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
BABEȘ-BOLYAI TUDOMÁNYEGYETEM
BABEȘ-BOLYAI UNIVERSITÄT
BABEȘ-BOLYAI UNIVERSITY
TRADITIO ET EXCELLENȚIA

Parteneri

PRIMĂRIA ȘI CONSILIUL LOCAL
CLUJ-NAPOCA

CENTRUL DE
CULTURĂ URBANĂ
Cluj-Napoca

CENTRUL DE
CULTURĂ URBANĂ
Turnul Croitorilor

Imagini din colecțiile

Biblioteca
Academiei Române
din Cluj-Napoca

Arhiva Arhiepiscopiei
Romano-Catolică
de Alba Iulia

Sárospataki
Református Kollégium
Tudományos Gyűjteményei
Nagykönyvtára

